

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a zecea)

2 martie 2017 *

„Trimitere preliminară — Politica socială — Directiva 2002/15/CE — Protecția securității și a sănătății lucrătorilor — Organizarea timpului de lucru — Transport rutier — Lucrător mobil — Conducător auto independent — Noțiune — Inadmisibilitate”

În cauza C-97/16,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Juzgado de lo Social n° 3 de Barcelona (Tribunalul pentru Litigii de Muncă din Barcelona, Spania), prin decizia din 2 februarie 2016, primită de Curte la 17 februarie 2016, în procedura

José María Pérez Retamero

împotriva

TNT Express Worldwide Spain S.L.,

Last Mile Courier S.L., fostă Transportes Sapirod S.L.,

Fondo de Garantía Salarial (Fogasa),

CURTEA (Camera a zecea),

compusă din doamna M. Berger, președinte de cameră, și domnii E. Levits și F. Biltgen (raportor), judecători,

avocat general: doamna E. Sharpston,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru domnul Pérez Retamero, de J. Juan Monreal, abogado;
- pentru TNT Express Worldwide Spain S.L., de D. Fernández de Lis Alonso, abogado;
- pentru Last Mile Courier S.L., fostă Transportes Sapirod S.L., de V. Domènech Huertas, abogado;
- pentru guvernul spaniol, de V. Ester Casas, în calitate de agent;
- pentru Comisia Europeană, de J. Hottiaux și de J. Rius Riu, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: spaniola.

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 3 literele (d) și (e) din Directiva 2002/15/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 martie 2002 privind organizarea timpului de lucru al persoanelor care efectuează activități mobile de transport rutier (JO 2002, L 80, p. 35, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 125, rectificare în JO 2007, L 57, p. 28).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul José María Pérez Retamero, pe de o parte, și Last Mile Courier S.L., fostă Transportes Sapirod S.L. (denumită în continuare „Sapirod”), precum și TNT Express Worldwide Spain, S.L. (denumită în continuare „TNT”), pe de altă parte, în legătură cu concedierea sa de către Sapirod.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Considerentele (4), (9) și (10) ale Directivei 2002/15 au următorul cuprins:

„(4) Este prin urmare necesar să se adopte o serie de dispoziții speciale privind timpul de lucru în transportul rutier, menite să asigure siguranța transportului, precum și sănătatea și siguranța persoanelor implicate.

[...]

(9) Definițiile folosite în prezenta directivă nu trebuie să constituie un precedent pentru alte reglementări comunitare privind timpul de lucru.

[...]

(10) Pentru a îmbunătăți siguranța rutieră, a evita denaturarea concurenței și a garanta siguranța și sănătatea lucrătorilor mobili care intră sub incidența prezentei directive, aceștia trebuie să știe cu precizie care perioade dedicate activităților de transport rutier constituie timp de lucru și care nu, fiind astfel considerate timp de pauză, timp de repaus sau perioade de disponibilitate; acestor lucrători ar trebui să li se acorde perioade zilnice și săptămânale minime de odihnă, precum și pauze corespunzătoare; este de asemenea necesar să se fixeze o limită maximă a numărului de ore de lucru săptămânale.”
- 4 Articolul 1 din Directiva 2002/15, intitulat „Obiect”, prevede:

„Obiectul prezentei directive constă în stabilirea cerințelor minime legate de organizarea timpului de lucru în vederea îmbunătățirii protecției sănătății și siguranța persoanelor care efectuează activități mobile de transport rutier și creșterea siguranței rutiere, precum și alinierea condițiilor de concurență.”
- 5 Articolul 2 alineatul (1) din această directivă limitează domeniul de aplicare al directivei la „lucrători[i] mobili angajați în întreprinderi înființate într-un stat membru, care participă la activități de transport rutier reglementate de Regulamentul (CEE) nr. 3820/85 [al Consiliului din 20 decembrie 1985 de armonizare a anumitor dispoziții din domeniul social privind transportul rutier (JO 1985, L 370, p. 1,

Ediție specială, 05/vol. 2, p. 45)] sau, în absența unor dispoziții speciale, de [A]cordul [european privind activitatea echipajelor vehiculelor care efectuează transporturi rutiere internaționale (AETR)]”, și, începând cu data de 23 martie 2009, la „conducători[i] auto independenți” care participă la aceleași activități de transport.

6 Articolul 3 din Directiva 2002/15 prevede:

„În sensul prezentei directive:

[...]

- (d) «lucrător mobil» reprezintă orice lucrător care face parte din personalul aflat în cursă, inclusiv stagiarii și ucenicii, aflați în serviciul întreprinderii care desfășoară servicii de transport rutier de pasageri sau mărfuri contra unei remunerații sau pe cont propriu;
- (e) «conducător auto independent» reprezintă persoana a cărei principală ocupație constă în transportul rutier de pasageri sau mărfuri contra unei remunerații în sensul legislației comunitare pe baza unei licențe comunitare sau a altei autorizații profesionale de efectuare a transportului menționat anterior, care are dreptul să lucreze pe cont propriu și care nu este legată de un angajator printr-un contract de muncă sau alt tip de relație ierarhică de muncă, persoană care este liberă să organizeze activitățile de lucru relevante, al cărei venit depinde direct de profitul realizat și care dispune de libertatea de a întreține, individual sau pe bază de cooperare între conducători auto independenți, relații comerciale cu mai mulți clienți.

În sensul prezentei directive, conducătorii auto care nu îndeplinesc aceste criterii sunt supuși aceluiași obligații și beneficiază de aceleași drepturi ca cele prevăzute în prezenta directivă pentru lucrătorii mobili;

[...]”

Dreptul spaniol

7 Potrivit articolului 1 din textul revizuit al Ley del Estatuto de los Trabajadores (Legea privind statutul lucrătorilor), aprobat prin Real Decreto Legislativo 1/1995 (Decretul regal legislativ nr. 1/1995) din 24 martie 1995 (BOE nr. 75 din 29 martie 1995, p. 9654), în versiunea aplicabilă la data faptelor în discuție în litigiul principal (denumit în continuare „Statutul lucrătorilor”):

„1. Prezenta lege se aplică lucrătorilor care își oferă voluntar serviciile în schimbul unei remunerații, unei alte persoane, în cadrul unei organizații și sub conducerea unei alte persoane, fizică sau juridică, numită angajator sau întreprinzător.

[...]

3. Se exclud din domeniul de aplicare al prezentei legi următoarele:

[...]

- g) în general, orice muncă efectuată în cadrul unui raport distinct de cel care este definit la alineatul 1 al prezentului articol.

În această privință, este considerată exclusă din raporturile de muncă activitatea exercitată de persoane care prestează servicii de transport în temeiul unor autorizații administrative emise pe numele acestora, efectuate, în schimbul prețului aferent, cu vehicule comerciale utilizate pentru activități de transport

care fac obiectul unei reglementări speciale aflate în proprietatea lor sau asupra cărora dețin o putere directă de dispoziție, chiar dacă aceste servicii ar fi prestate în mod continuu aceluiași expeditor sau comerciant.

[...]"

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 8 La 2 iunie 2008, domnul Pérez Retamero a încheiat cu TNT un contract denumit „contract «standard» de prestare de servicii de transport”. În conformitate cu contractul respectiv, TNT dăduse domnului Pérez Retamero sarcina să preia și să livreze mărfuri pe teritoriul Cataloniei (Spania), să completeze și să elibereze documente pentru vămuire, dând instrucțiuni precise pentru efectuarea acestei operațiuni, să încarce, să arimeze, să descarce și să dezarimeze mărfurile transportate și, în sfârșit, să gestioneze încasarea sumelor aferente pachetelor preluate sau livrate. În plus, acest contract prevedea că TNT putea să modifice în tot sau în parte și în mod unilateral principiile și normele aplicabile serviciilor de transport. Domnului Pérez Retamero îi fusese predat un telefon mobil prevăzut cu o cartelă a operatorului Vodafone pentru a-și putea efectua munca. De asemenea, în conformitate cu contractul menționat, domnul Pérez Retamero trebuia să încheie o asigurare de transport și, în orice caz, să își asume răspunderea atât pentru pierderea sau distrugerea mărfurilor, cât și pentru întârzierile în livrare. Durata inițială a contractului respectiv fusese stabilită la șase luni. Totuși, acesta putea fi prelungit pe perioade succesive cu aceeași durată. Remunerația pentru serviciile prestate de către persoana interesată consta într-o sumă forfetară datorată pentru fiecare zi lucrată și era plătită lunar. Contractul în discuție prevedea că vehiculul utilizat trebuia să aibă afișate culorile și publicitatea alese de TNT. Domnul Pérez Retamero declarase, în plus, că era titularul unei autorizații de exercitare a unei activități de transport. Anexa I la acest contract prevedea că transportatorul urma să aibă un supraveghetor.
- 9 Contractul respectiv a fost prelungit sau ulterior au fost încheiate altele, însă conținutul acestora a rămas în esență același.
- 10 Începând din luna ianuarie 2014, efectuând în continuare aceeași muncă, domnul Pérez Retamero a început să întocmească facturi pentru prestațiile furnizate către Sapirod, însărcinată de TNT să asigure serviciile de transport în cauză. Cartelele de acces în incintele TNT erau predate transportatorilor direct de aceasta. Pe baza acestei cartele, domnul Pérez Retamero era identificat drept „conducător auto angajat”.
- 11 Domnul Pérez Retamero era proprietarul unei camionete a cărei masă totală maximă autorizată era de 2 590 kg și pentru care deținea o licență de transport care îi permitea să efectueze servicii de transport.
- 12 La 17 februarie 2015, Sapirod l-a informat verbal pe domnul Pérez Retamero că nu îi mai putea propune niciun serviciu de transport. Această înștiințare a fost confirmată printr-o scrisoare din 6 martie 2015.
- 13 La 17 martie 2015, domnul Pérez Retamero a formulat o acțiune în fața Juzgado de lo Social n° 3 de Barcelona (Tribunalul pentru Litigii de Muncă din Barcelona, Spania) pentru a se constata că între el și Sapirod există un contract de muncă și că, prin urmare, concedierea sa era abuzivă. Pe lângă formularea acestei cereri, el a chemat de asemenea TNT în judecată pentru punere ilegală la dispoziție de lucrători ilegală și, prin urmare, a solicitat obligarea în solidar a acestor două societăți.
- 14 În susținerea acțiunii sale, domnul Pérez Retamero a arătat că în cauză erau prezente toate criteriile sau elementele care caracterizează un raport de muncă, precum subordonarea, munca efectuată în numele unui terț și includerea în structura organizatorică a unei întreprinderi, astfel încât, în speță, trebuia să se concluzioneze că nu există o relație comercială, ci un contract de muncă. Excluderea

obiectivă prevăzută la articolul 1 alineatul 3 litera g) din Statutul lucrătorilor ar fi contrară Directivei 2002/15, așa încât el nu poate fi calificat drept „conducător auto independent” în sensul articolului 3 litera (e) din directiva respectivă.

- 15 În fața instanței de trimitere, Sapirod a arătat printre altele că nu exista nicio contradicție între articolul 1 alineatul 3 litera g) din Statutul lucrătorilor și articolul 3 din Directiva 2002/15, din moment ce în aceste două dispoziții deținerea unei „licențe sau a unei autorizații administrative” care permite prestarea de servicii de transport rutier ar constitui criteriul decisiv care exclude existența unui raport de muncă. Împrejurarea că respectiva dispoziție de dreptul Uniunii nu face în mod expres referire la faptul că persoana interesată trebuie să fie titulara vehiculului sau să aibă un drept de dispoziție asupra acestuia ar fi lipsită de relevanță.
- 16 În fața instanței de trimitere, TNT a arătat printre altele că din considerentul (5) al Directivei 2002/15 reiese că aceasta nu trebuie să depășească ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivelor prevăzute la articolul 1 și că această directivă nu constituie, prin urmare, un instrument legislativ valabil pentru a face o distincție între exercitarea activității de transportator în cadrul unui raport de muncă și exercitarea acestei activități în calitate de conducător auto independent.
- 17 Potrivit instanței de trimitere, chiar dacă obiectul Directivei 2002/15 nu este acela de a defini noțiunile „lucrător salariat” și „lucrător independent”, calificarea în discuție devine fundamentală ca urmare a regimului răspunderii aferent. Dacă obiectivul dreptului Uniunii în domeniul transportului este acela de a armoniza normele de concurență, noțiunile „lucrător mobil” și „conducător auto independent”, menționate la articolul 3 litera (d) și, respectiv, litera (e) din această directivă, ar trebui să fie aceleași în toate statele membre.
- 18 În aceste condiții, Juzgado de lo Social n° 3 de Barcelona (Tribunalul pentru Litigii de Muncă din Barcelona) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Noțiunea «lucrător mobil», prevăzută la articolul 3 litera (d) din Directiva 2002/15 [...], trebuie interpretată în sensul că se opune unei norme juridice naționale precum articolul 1 alineatul 3 litera g) din Statutul lucrătorilor, care prevede că nu pot fi considerate «lucrători mobili» «persoanele care prestează servicii de transport în temeiul unor autorizații administrative emise pe numele acestora, efectuate cu [...] vehicule [...] aflate în proprietatea lor sau asupra cărora dețin o putere directă de dispoziție [...]»?
- 2) Articolul 3 litera (e) al doilea paragraf din Directiva 2002/15 [...] trebuie interpretat în sensul că, în cazul în care nu este îndeplinit vreunul dintre criteriile prevăzute pentru ca un lucrător să fie calificat drept «conducător auto independent», trebuie să se considere că este vorba despre un «lucrător mobil»?”

Cu privire la admisibilitatea întrebărilor preliminare

- 19 Admisibilitatea întrebărilor adresate a fost contestată de Sapirod, de TNT, de guvernul spaniol și de Comisia Europeană în observațiile lor scrise, în special pentru motivul că litigiul principal nu ar intra în domeniul de aplicare al Directivei 2002/15 și că interpretarea acestei directive nu ar fi, așadar, necesară pentru soluționarea litigiului menționat.
- 20 Potrivit unei jurisprudențe constante, procedura prevăzută la articolul 267 TFUE este un instrument de cooperare între Curte și instanțele naționale. Rezultă că numai instanțele naționale care sunt sesizate cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată au competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile fiecărei cauze, atât necesitatea unei decizii preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât

și pertinența întrebărilor pe care le adresează Curții (a se vedea în special Hotărârea din 17 iulie 1997, *Leur-Bloem*, C-28/95, EU:C:1997:369, punctul 24, precum și Hotărârea din 7 iulie 2011, *Agafiței și alții*, C-310/10, EU:C:2011:467, punctul 25).

- 21 În consecință, în cazul în care întrebările adresate de instanțele naționale privesc interpretarea unei prevederi de dreptul Uniunii, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe (a se vedea în special Hotărârea din 17 iulie 1997, *Leur-Bloem*, C-28/95, EU:C:1997:369, punctul 25, precum și Hotărârea din 7 iulie 2011, *Agafiței și alții*, C-310/10, EU:C:2011:467, punctul 26).
- 22 Totuși, Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util întrebărilor care i-au fost adresate (a se vedea în special Hotărârea din 11 iulie 2006, *Chacón Navas*, C-13/05, EU:C:2006:456, punctul 33, precum și Hotărârea din 7 iulie 2011, *Agafiței și alții*, C-310/10, EU:C:2011:467, punctul 27).
- 23 Dintr-o jurisprudență constantă rezultă astfel că respingerea unei cereri formulate de o instanță națională se poate justifica în special dacă este evident că, ținând seama de împrejurările speței, dreptul Uniunii nu poate fi aplicat nici direct, nici indirect (Hotărârea din 7 iulie 2011, *Agafiței și alții*, C-310/10, EU:C:2011:467, punctul 28).
- 24 În speță, trebuie să se constate că instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe cu privire la interpretarea Directivei 2002/15 fără să fi stabilit că o situație precum cea în discuție în litigiul principal intră în domeniul de aplicare al acestei directive.
- 25 În această privință, este necesar să se arate, pe de o parte, că din articolul 1 din Directiva 2002/15 reiese că aceasta are ca obiectiv stabilirea cerințelor minime legate de organizarea timpului de lucru în vederea îmbunătățirii protecției sănătății și a siguranței persoanelor care efectuează activități mobile de transport rutier și creșterea siguranței rutiere, precum și alinierea condițiilor de concurență.
- 26 Pe de altă parte, în conformitate cu articolul 3 din Directiva 2002/15, definițiile prevăzute în aceasta sunt stabilite „în sensul prezentei directive”. Astfel, interpretarea noțiunilor „lucrător mobil” și „conducător auto independent”, definite la articolul 3 literele (d) și (e) din această directivă, nu poate depăși domeniul de aplicare al directivei menționate.
- 27 Or, se impune constatarea că litigiul principal, care privește o acțiune în contestarea unei concedieri, nu se referă la o problemă privind organizarea timpului de lucru, ci la aspectul dacă persoana în cauză trebuie calificată ca „lucrător mobil” și, așadar, ca salariată, în scopul aplicării dreptului național al muncii și, mai exact, a legislației privind concedierile.
- 28 Prin urmare, este necesar să se concluzioneze că un litigiu precum cel din acțiunea principală nu intră în domeniul de aplicare al Directivei 2002/15 și că, în consecință, noțiunile prevăzute la articolul 3 literele (d) și (e) din această directivă nu se pot aplica în acest litigiu.
- 29 Rezultă că interpretarea articolului 3 literele (d) și (e) din Directiva 2002/15 nu este necesară pentru soluționarea litigiului principal.
- 30 Prin urmare, trebuie să se constate că întrebările care fac obiectul cererii de decizie preliminară formulate de Juzgado de lo Social n° 3 de Barcelona (Tribunalul pentru Litigii de Muncă din Barcelona) sunt inadmisibile.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 31 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a zecea) declară:

Cererea de decizie preliminară formulată de Juzgado de lo Social n° 3 de Barcelona (Tribunalul pentru Litigii de Muncă din Barcelona, Spania) este inadmisibilă.

Semnături